

Raportul anual de monitorizare a monumentelor istorice din România înscrise în Lista Patrimoniului Mondial – 2017

ȘTEFAN BĂLICI

Director general INP

JOSEF KOVACS

Șef secție Patrimoniu Mondial, INP

Vom publica începând din acest prim număr al noii serii a Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice rapoartele anuale de monitorizare a monumentelor istorice din România înscrise în Lista Patrimoniului Mondial, într-o formă prescurtată, sintetică. Urmărim să informăm astfel publicul cu privire la starea și problemele acestor monumente și la demersurile întreprinse, la nivel central și pe plan regional și local pentru mai buna lor protecție și punere în valoare.

În rândurile următoare sunt punctate câteva coordonate ale activității de protecție și gestiune a acestui patrimoniu excepțional și sunt expuse câteva probleme de ordin general, care se reflectă asupra întregii activități în domeniu.

Coordonate generale

România a devenit parte a Convenției patrimoniului mondial prin Decretul Nr. 187 din 30 martie 1990 pentru acceptarea *Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 16 noiembrie 1972*, publicat în Monitorul Oficial nr. 46 din 31 martie 1990.

Urmarea acestui demers a fost transmiterea în anul 1991 către Comitetul Patrimoniului Mondial a primei Liste indicative a României, cuprinzând 18 poziții. Prima înscriere a fost cea a unui monument natural, tot în 1991 (Delta Dunării), urmată de înscrierea a trei poziții culturale în anul 1993 (Biertan și biserica sa fortificată, Bisericile din Moldova, Mănăstirea Hurezi), în anul 1999 a încă 3 poziții și a unei extinderi (Bisericile de lemn din Maramureș, Centrul istoric al Sighișoarei, Cetățile dacice din Munții Orăștiei, Satele cu biserici fortificate din Transilvania), în anul 2010 o extindere (Mănăstirea Sucevița), iar în anul 2017 un nou monument natural, de tip serial (Pădurile seculare și virgine de fag din Carpați și alte regiuni ale Europei).

În anii următori acceptării Convenției au fost adoptate o serie de măsuri legislative care asigură cadrul legal pentru protecția monumentelor istorice, dar și cadrul special pentru monumentele înscrise în Lista Patrimoniului Mondial.

Monitorizare

Monitorizarea anuală a monumentelor istorice (individuale sau seriale) din România înscrise în Lista Patrimoniului Mondial este realizată de Institutul Național al Patrimoniului, prin structura proprie, Secția Patrimoniu Mondial. În 2016, INP a primit prin Hotărâre a Guvernului (nr. 908/2016) 6 posturi noi pentru această structură, care însă nu au fost aprobate și alocate de facto de către Ministerul Culturii și Identității Naționale. În prezent această structură funcționează cu doar doi specialiști, la care se adaugă alți trei din alte structuri funcționale ale INP, cu delegare de responsabilități, în plus față de cele curente ale posturilor lor. Este deci un mod de funcționare care suprasolicită un personal insuficient.

Protecție și gestiune

Gestionarea monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial este asigurată, conform normelor legale, de către Comitete de organizare UNESCO (COU), prin planurile anuale de gestiune și programele de gestiune. Instrumentul-cadru specific, programul general de protecție și gestiune, reglementat prin Hotărârea Guvernului nr. 1268 / 2010, a avut însă un termen de valabilitate fix (sic!), de cinci ani, care s-a consumat în noiembrie 2015, conducând la blocarea întregului sistem. Ca urmare a acestei situații, în prezent nu există nici o structură organizatorică funcțională care să asigure protecția și gestiunea monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial. Niciunul dintre aceste monumente nu are plan de protecție și gestiune, Comitetele de organizare UNESCO care reuneau reprezentanți la nivelul județelor ai autorităților și comunității au încetat să funcționeze, iar coordonatorii desemnați de fiecare Comitet nu mai au baza legală pentru a-și exercita funcția.

INP a propus în 2016 ministerului de resort un proiect de reglementare care revizuieste și integrează atât prevederile privind monitorizarea, cât și pe cele privind protecția și gestiunea, proiect care a fost analizat și avizat de Comisia Națională a Monumentelor Istorice. Dată fiind situația expusă, rezolvarea acestei probleme este o urgență. Ulterior vor trebui elaborate planurile de protecție și gestiune pentru fiecare monument istoric sau monument istoric serial înscris în Lista Patrimoniului Mondial.

Reglementare urbanistică

Protecția monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial și a cadrului lor relevant, prin reglementarea urbanistică a unităților administrativ teritoriale (UAT) respective este o altă problemă structurală nerezolvată a sistemului de protecție și gestiune a acestui patrimoniu excepțional. Astfel, conform L. 564/2001, documentațiile de urbanism pentru UAT cu monumente istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial se aprobă prin Hotărâre a Guvernului, iar finanțarea elaborării acestor documentații se face de la bugetul de stat prin MDRAP. Deși au fost demarate astfel de proiecte de către MDRAP – în baza HG 738/2008 care stabilește cadrul procedural – în prezent nu există nici un caz de UAT cu reglementări urbanistice generale și zonale aprobate prin HG. Majoritatea UAT nu au reglementări urbanistice corespunzătoare sau nu le au deloc, ceea ce generează o mare vulnerabilitate a protejării patrimoniului mondial din România.

Și această problemă este destul de complexă pentru a necesita rezolvarea prin acțiune concertată a mai multor autorități centrale, cu implicarea directă a autorităților locale.

Conservare și restaurare
În fața problemelor grave privind starea de conservare a numeroase monumente istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial este necesară organizarea unui program de intervenții sistematice dedicat acestei categorii. INP a propus MCIN înființarea unui astfel de program, Programul Național de Restaurare – fila UNESCO (PNR – UNESCO), alături de activarea altor mecanisme de finanțare, cum ar fi Timbrul Monumentelor Istorice (TMI). Vom prezenta informări privind evoluția acestor inițiative.

Pază
Pe lângă obligațiile ce revin proprietarilor conform Legii 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, legea specifică (OG 47/2000, art. 6, alin. 6, aprobată prin L. 564/2001) stabilește în sarcina Ministerului Afacerilor Interne asigurarea fără plată a pazei monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial. Aplicarea acestei prevederi nu este însă posibilă, din lipsa corelării cu dispozițiile specifice, adoptate prin HG 1486/2005 privind asigurarea pazei și protecției obiectivelor, bunurilor și valorilor cu efective de jandarmi, care cuprinde în anexă lista obiectivelor pentru care se asigură paza. Este, de asemenea, necesară elaborarea unor proceduri de pază adecvate pentru situri arheologice și monumente istorice. Rezolvarea acestor probleme necesită acțiunea comună a celor două ministere vizate – Ministerul Culturii și Identității Naționale și Ministerul Afacerilor Interne.

Alte probleme generale
Ministerul Culturii și Identității Naționale, prin Institutul Național al Patrimoniului, asigură monitorizarea continuă a elementelor înscrise în Lista Patrimoniului Mondial pe baza criteriilor culturale. Cele înscrise pe baza criteriilor naturale sunt în sarcina Ministerul Mediului și, mai recent, în cea a Ministerului Apelor și Pădurilor, înființat anul acesta. Corelarea dintre aceste două ministere, dar și corelarea cu Ministerul Culturii și Identității Naționale nu sunt reglementate

Sate cu biserici fortificate din Transilvania
IOZEFINA POSTĂVARU

DENUMIREA MONUMENTULUI ISTORIC ÎNSCRIS ÎN LISTA PATRIMONIULUI MONDIAL (MI—LPM)					
Sate cu biserici fortificate din Transilvania					
PIP MI—LPM			cultural, serial		
NUMĂR DE IDENTIFICARE ÎN LPM			596 bis		
ANUL ÎNSCRIERII			1993, extindere în 1999		
LOCALIZARE GEOGRAFICĂ					
ID	Denumire și localizare	Coordonate geografice	Suprafață (ha)	Zonă de protecție (ha)	Total (ha)
596 bis	Sate cu biserici fortificate din Transilvania		553	3727.87	4280.87
596 bis —001	Biertan com. Biertan, jud. Sibiu	N46 8 9.00 E24 46 23.00	84.57	300.14	384.71
596 bis —002	Prejmer com Prejmer, jud. Brașov	N45 43 21.00 E25 46 32.00	201.24	2248.59	2449.83
596 bis —003	Viscri com. Bunești, jud. Brașov	N46 3 19.00 E25 5 25.00	48.4	216.75	265.15
596 bis —004	Dârjiu com. Dârjiu, jud. Harghita	N46 12 14.00 E25 12 3.00	2.94	83.79	86.73
596 bis —005	Saschiz com. Saschiz, jud. Mureș	N46 11 41.00 E24 57 22.00	126.9	411.2	538.1
596 bis —006	Câlnic com. Câlnic, jud. Alba	N45 53 7.00 E23 39 28.00	33.79	252.95	286.74
596 bis —007	Valea Viilor com. Valea Viilor, jud. Sibiu	N46 4 60.00 E24 16 43.00	55.16	214.45	269.61

Declarația de Valoare Universală Excepțională
În anul 2017, în cadrul INP a fost revizuită Declarația de valoare universală excepțională (OUV) a sitului, în conformitate cu recomandările ICOMOS privind adaptarea textului Declarației la cerințele actualizate ale Ghidului operațional pentru implementarea Convenției Patrimoniului Mondial. Propunerea va fi înaintată Comitetului Patrimoniului Mondial în conformitate cu calendarul stabilit.

Atribute care exprimă Valoarea Universală Excepțională (OUV)*
criteriul (iv) – să fie un exemplu excepțional al unui tip de clădire, ansamblu sau peisaj arhitectural sau tehnologic care ilustrează o etapă semnificativă / etape semnificative în istoria umanității:

Satele cu biserici fortificate din Transilvania oferă o imagine vie a peisajului cultural al sudului Transilvaniei. Ele se caracterizează prin sistemul specific de utilizare a terenului, dispunerea și modul de organizare a gospodăriilor care se păstrează încă din Evul Mediu și prin dominantă bisericilor lor fortificate ilustrând perioade de construcție succesive, între secolele al XIII-lea și al XVII-lea.